

Het ontdekken waard!

Nationaal Landschap Zuidwest-Zeeland

Het ontdekken waard!

Nationaal Landschap Zuidwest-Zeeland

De dijken, polders en kreekruigten. De wijde blik en restanten van historische verdedigingswerken. Misschien zijn ze zo bekend dat u ze niet eens meer ziet. Of misschien heeft u ze nog niet ontdekt. Toch zijn dit een paar van de kenmerken die Zeeland zo bijzonder maken. Die het Zeeuwse landschap dat typisch groene en open karakter geven, met een zweem van water en geschiedenis. De rust en de weidsheid die jaarlijks vele toeristen naar Zeeland trekken en die zoveel mensen voor geen goud willen missen. Dat specifieke landschap, dat vooral te vinden is op Walcheren, Zuid-Beveland en in West Zeeuws-Vlaanderen, is door het Rijk aangewezen als Nationaal Landschap Zuidwest-Zeeland. Wat dat betekent, leest u in deze brochure.

Wat is een Nationale Landschap?

In Nederland zijn twintig gebieden aangewezen als Nationaal Landschap. Dit zijn die typisch Nederlandse gebieden, met een unieke combinatie van cultuurhistorische en natuurlijke elementen.

Baarlandse zandweg in 's Gravenpolder, Anton Dingemanse.

Dorp Nisse, Anton Dingemanse.

In de Nationale Landschappen vind je de echt Nederlandse flora en fauna; brengen beekdalen, terpen en vliedbergen reliëf in het land; wordt de grond vooral gebruikt voor landbouw en bestaat bebouwing uit historische dorpjes en forten. Het zijn geen musea, maar gebieden waar mensen wonen, werken, ondernemen en recreëren. Nationale Landschappen zijn bedoeld om de schoonheid van het Nederlandse buitengebied te behouden en te versterken. Dat is nodig, omdat het platteland steeds meer in de verdrukking komt. Uitdijende steden rukken steeds verder op en de natuur wordt voor veel mensen moeilijker bereikbaar. Daarnaast zijn er steeds minder boeren, waarmee ook belangrijke beheerders van het landschap verdwijnen. De status 'Nationaal Landschap' betekent dat het rijk en andere overheden deze gebieden wat meer aandacht geven en dat er extra geld voor wordt vrijgemaakt om de 'kernkwaliteiten' van de gebieden te behouden en versterken.

Zuidwest-Zeeland

Het Nationaal Landschap Zuidwest-Zeeland omvat drie delen: Walcheren, de Zak van Zuid-Beveland en West Zeeuws-Vlaanderen. Drie zeer verschillende gebieden, maar met een paar duidelijke overeenkomsten. Het land is gevormd door mensen. Kleine eilanden zijn in de loop der eeuwen door inpoldering uitgegroeid tot aaneengesloten gebieden. In de polders zijn de ontwikkelingen in de landbouw terug te zien in groot-schalige akkers en kleinschalige heggenlandschappen, moderne schuren en zwartgeteerde boerderijen. Ook de sporen van dijkdoorbraken zijn duidelijk aanwezig, in de vorm van kreken en welen.

Walcheren

Het landschap van Walcheren dateert al van voor de Middeleeuwen, toen door duinvorming en de aanleg van dijken de schorren niet meer dagelijks overstroonden. Er werden steden en dorpen gesticht, wegen aangelegd en het land werd gebruikt door boeren. Door de eeuwen kwamen daar recreatie, industrie en grote stedelijke gebieden bij. Desondanks is het oorspronkelijke patroon van duinen, dijken, bebouwing, wegen, akkers en weilanden nog duidelijk herkenbaar.

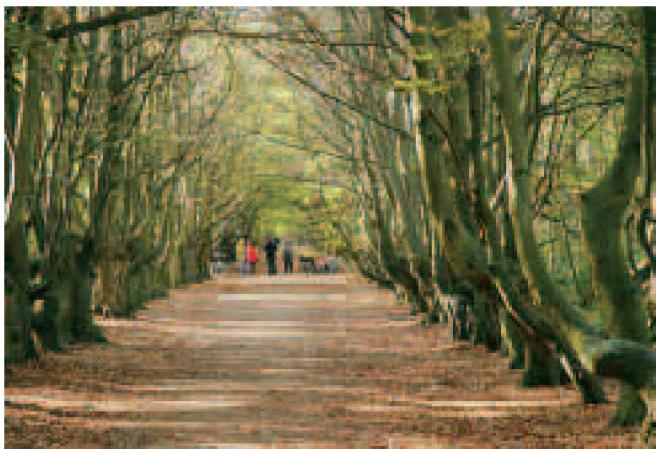
Zwartgeteerde Zeeuwse boerenschuur, Mrs. Moon Productions.

De duinen, die bijna heel Walcheren omsluiten, vormen een belangrijk element in het landschap. Tussen Domburg en Veere zijn ze robuust en sluiten ze aan op fraaie landgoederen, bosgebieden en kustdorpen. Hier vinden we museum Terra Maris, Kasteel Westhove, het bijzondere eikenbosgebied De Manteling en het pittoreske stadje Veere.

Bij Westkapelle zijn de duinen al lang geleden vervangen door een zware zeedijk. De dijk, die sinds de aanleg in de vijftiende eeuw regelmatig wordt versterkt, vormt een scherp contrast met het achterliggende open landschap. Ten zuiden van het dorp ligt de Westkapelse Kreek, ontstaan toen de zeedijk in 1944 door bombardementen doorbrak. Langs de kust richting Vlissingen keren de duinen terug. De hoge duintoppen bij Zoutelande vormen als het ware een uitkijkpunt over de geschiedenis van Walcheren. Vanaf hier zijn de bunkers, dorpen, polders en dijken te zien. En aan de andere kant de paalhoofden, het kenmerk van de Walcherse kust, die sinds de achttiende eeuw het eiland tegen afkalving beschermen.

Bunker in Koudekerke, Anton Dingemanse.

Natuurgebied De Manteling, Mrs. Moon Productions.

Het binnengebied van Walcheren is mede gevormd door de kreekkruggen. Op deze hoger gelegen zandruggen liggen de dorpen, wegen en boerderijen. De tussengelegen poelgronden worden vooral gebruikt voor landbouw.

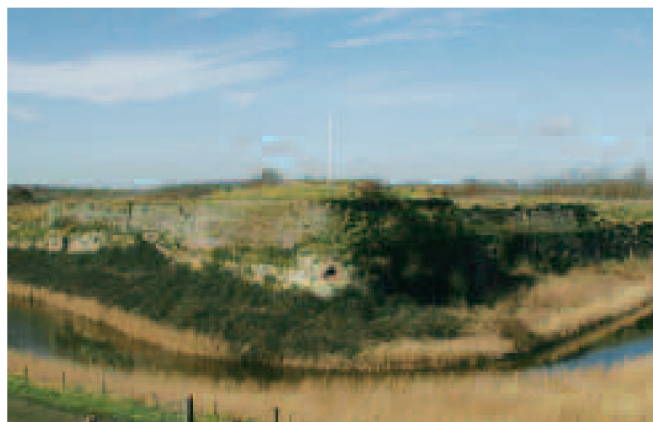

Kasteel Westhove in Oostkapelle, Anton Dingemanse.

Verspreid in de weilanden tussen Vlissingen en Valkenisse zijn bunkers terug te vinden, delen van de verdedigingslinie die de Duitsers in de Tweede Wereldoorlog hebben aangelegd. Centraal op Walcheren vinden we de steden Middelburg en Vlissingen. Aan de rand van Middelburg ligt Landgoed Ter Hooge, dat bestaat uit een kasteel met slotgracht in een park- en bosgebied. Op korte afstand van Vlissingen ligt Fort Rammekens, het oudste zeefort van West-Europa. Het beschermde in de zestiende eeuw de toegang tot de vaarroute naar Middelburg en is nu onderdeel van een uniek natuurgebied.

Zak van Zuid-Beveland

De Zak van Zuid-Beveland is in de late Middeleeuwen ontstaan door de aanleg van dijken en inpoldering. Hierdoor is in het landschap een karakteristiek patroon terug te vinden van kreekkruggen, poelgronden, polders en dijken. De Zak heeft een opvallend groen en lieflijk karakter door de fruitteelt, natuurgebieden, bloemdijken en krekken en de goed bewaarde dorpen.

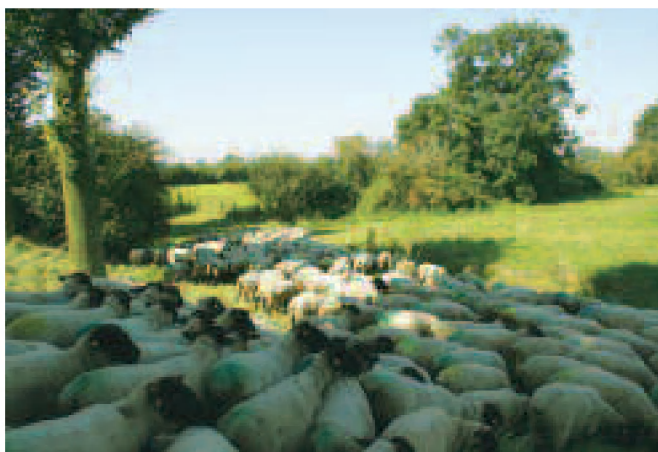

Fort Rammekes vanaf de Zeedijk, Anton Dingemanse.

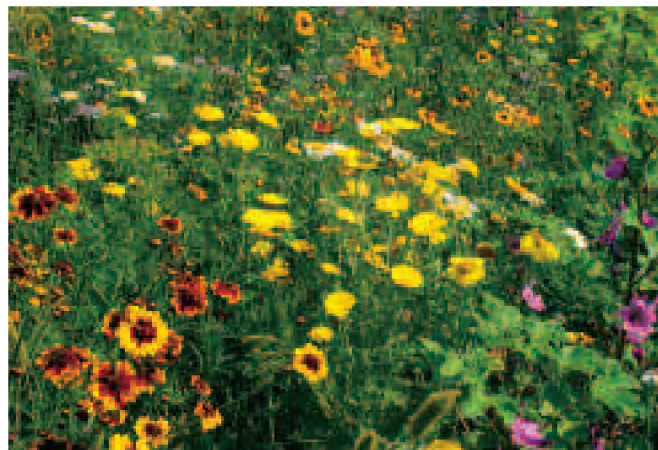

Zwardebessenteelt in Heinkensand, Anton Dingemanse.

De Zwaakse Weel is een voorbeeld van een prachtig krekengebied, waar de laatste jaren hard is gewerkt aan natuurherstel en herinrichting. De bloemdijken zijn misschien wel het meest kenmerkend voor de Zak van Zuid-Beveland, elk met hun

Schaapskudde op de Koedijk in Nisse, Anton Dingemanse.

Bloemdijk, Anton Dingemanse.

eigen vegetatie. De mooiste zijn de Lindedijk, Zuidzaksedijk, Valdijk, Oudelandse Polderdijk en Ruigedijk. Grote kans dat u rond deze dijken de schaapskudde van Nisse tegenkomt.

Aan het heggegebied rond Nisse is goed te zien hoe een groot deel van Nederland er in de Middeleeuwen uitzag. Het gebied is grotendeels gespaard gebleven voor ruilverkavelingen. Ook fraaie dorpen als Nisse en Borsele hebben in de loop der eeuwen hun historische karakter weten te behouden.

Hoedekenskerke vormt het eindpunt van de Stoomtrein Goes-Borsele, die op z'n gemakje de Zak doorkruist. In het dorp staat op een kleine molenberg de Koutermolen, een ronde stenen bovenkruier van het type grondzeiler uit 1874.

Aan de Westerschelde ligt fort Ellewoutsdijk, onderdeel van een negentiende-eeuwse verdedigingslinie. Na de afscheiding van België moest het fort de scheepvaart op de Westerschelde controleren. Inlaag 1887, pal achter de Westerscheldedijk, is ontstaan door het afgraven van klei die nodig was voor de aanleg van de dijk. Nu is het een nat natuurgebied waar vele vogelsoorten voedsel en een rustplaats vinden.

Fort Ellewoutsdijk, Anton Dingemanse.

Ten slotte mag de Berg van Troye niet onvermeld blijven. Dit is geen vliedberg, maar een overblijfsel van het kasteel van de Heren van Borselen. Ondanks de aanleg van een bunker in de berg tijdens de Tweede Wereldoorlog is dit een uniek cultuurhistorisch monument.

Berg van Troye in Borsele, Anton Dingemanse.

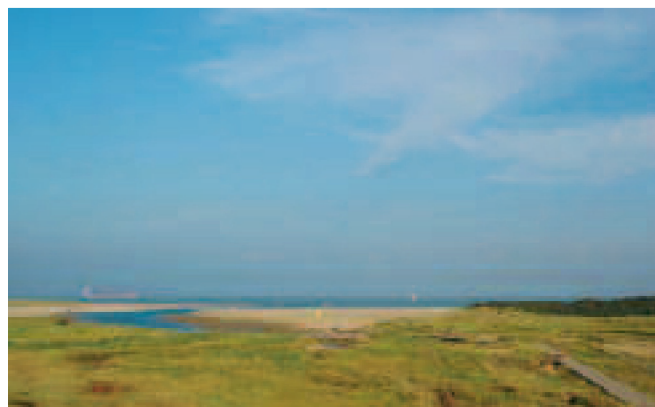
West Zeeuws-Vlaanderen

Van de roerige ontstaansgeschiedenis van West Zeeuws-Vlaanderen bepalen de ruwe resten het landschap van vandaag. De smalle kuststrook bestaat uit stranden, duingordels, dijken en schorgebieden, zoals de Herdijkte en Verdrongen Zwartepolder en Het Zwin.

Achter de kuststrook ligt een uitgestrekt poldergebied, dat bestaat uit de voormalige eilandkernen Cadzand en Groede. Het eiland van Cadzand is een van de oudste en best bewaarde polderlandschappen in Europa. De polders zijn in schillen rond het eiland aangelegd, tot het onderdeel werd van het vasteland. De oude polderdijken zijn nog steeds aanwezig.

Cadzand en Groede worden omgeven door een stelsel van geulpolders die zich uitstrekken richting het Grote Gat bij Oostburg. Begonnen als onderdeel van de Brugse Vaert is dit grote water nu een natuurgebied van hoog niveau.

De jonge Cletemspolder nabij Groede is het voorbeeld van hoe recreatie, landschap en natuur in een nieuw duingebied kunnen worden samengebracht.

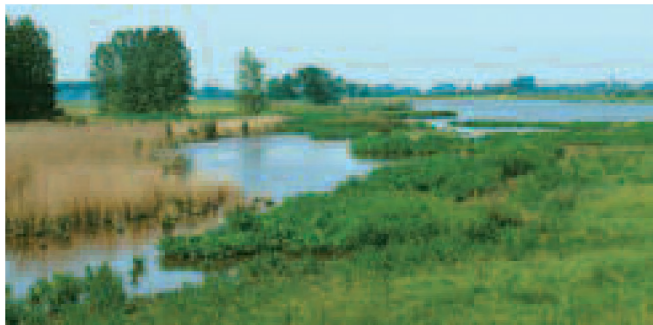
Verdrongen Zwartepolder, Mrs. Moon Productions.

Beeld van Maurits in IJzendijke, Mrs. Moon Productions.

De Blikken, een gebied van weilanden en kreken, is ontstaan door inundaties in de Tachtigjarige Oorlog. Vooral voor vogels en vogelaars is hier veel te beleven.

Er zijn in West Zeeuws-Vlaanderen meer overblijfselen van de langdurige oorlog tegen de Spanjaarden. De Staats-Spaanse Linies bestaan uit een reeks vestingsteden, restanten van forten, schansen en liniedijken.

De Blikken, Mrs. Moon Productions.

Staats Spaanse Linie bij IJzendijke, Mrs. Moon Productions.

De vesting IJzendijke werd genoemd naar het gelijknamige dorp, dat na dijkdoorbraken in de Braakman is verdwenen. Het bolwerk Retranchement is aangelegd in opdracht van prins Maurits om de Zwingel te verdedigen. De wallen vormen nu een bijzonder natuurgebied en zijn voorzien van een mooie wandelroute.

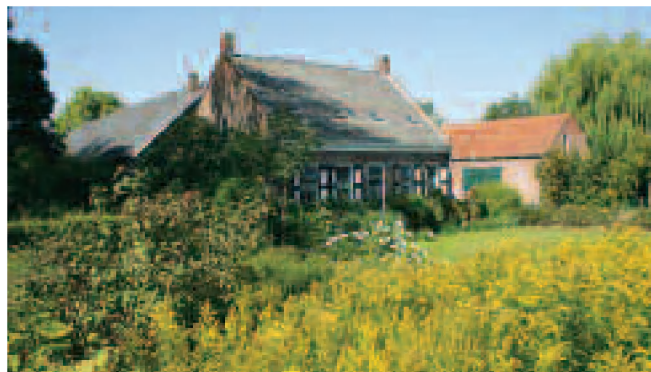
De stad Sluis heeft een heel andere geschiedenis. Het straalt nog steeds de rijkdom uit die in de Middeleeuwen is verworven met de handel over zee. Met de stadswallen, Belfort en andere monumenten heeft Sluis zijn karakter en schoonheid behouden. Ten slotte Aardenburg, de oudste stad van Zeeland. In de Romeinse tijd ontstaan door de bouw van een castellum op de duinen. De aarden wallen zijn nu vooral bekend vanwege de zeldzame boomkikker die er leeft.

Wat betekent dit voor mij?

Een Nationaal Landschap is geen openluchtmuseum. Het moet zich blijven ontwikkelen om de kwaliteit van het landschap en de cultuur te behouden. En natuurlijk om ervan te kunnen genieten. De Provincie Zeeland werkt hieraan, samen met anderen, zoals bewoners, het Rijk, waterschappen en gemeenten. De komende jaren wordt achterstallig onderhoud weggewerkt aan gebouwen, wegen, water en groen. Verder wordt het gebied verfraaid door bijvoorbeeld het beplanten van boerenerven en de restauratie van forten. Nieuwe fietsroutes, uitkijkpunten en verblijfplaatsen maken het mogelijk ons Nationale Landschap te verkennen en waarderen.

En er gebeurt nog meer. Veel ideeën voor verbetering komen van de bewoners, landeigenaren en ondernemers zelf en zij voeren ze ook vaak zelf uit. Bijvoorbeeld boeren die van hun boerderij een 'zorgboerderij' willen maken of die aan natuurbeheer willen doen. Het zijn dan ook de bewoners en vooral de boeren die in hun dagelijkse leven het landschap onderhouden. Daarnaast zijn er enkele grote landeigenaren en beheerders die een deel van het werk voor hun rekening nemen, zoals Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Het Zeeuwse Landschap en de waterschappen.

Ondernemen in het Nationaal Landschap blijft mogelijk, maar wel onder voorwaarden. Een fabrieksuitbreiding zal moeten passen in de omgeving. Dit vergt kennis van de omgeving, creativiteit en soms een iets grotere financiële investering. Woningen worden alleen gebouwd voor de eigen bevolkingsgroei, omdat juist kleinschalige woonkernen karakteristiek zijn voor het aanzicht en de sfeer.

Wonen in Nisse, Anton Dingemanse.

En nu?

Na het lezen van deze brochure weet u hoe bijzonder het Nationaal Landschap Zuidwest-Zeeland is. Nu is het tijd om de fiets of de wandelschoenen te pakken en al dat moois van dichtbij te bekijken!

Walcherse klederdracht, Anton Dingemanse.

Bezoekerstips

Nationaal Landschap Zuidwest-Zeeland

Walcheren

Zeeuws biologisch museum

Terra Maris

Oranjerie Kasteel Westhove

Duinvlieweg 6 in Oostkapelle

Open: mei-okt. Dagelijks 10-17 uur,

nov-apr. Wo-zo 12-17 uur

(ma en di gesloten m.u.v. de schoolvakanties)

0118-582620 www.terramaris.nl

Bunkermuseum

Duinovergang 'Het Pauwtje' bij Hotel Tien Torens, Zoutelande

www.bunkerbehoud.com

Natuurgebied Rammekeshoek, en fort Rammekes

Ingang van het fort op de dijk van Ritthem

Natuurexcursies met IVN bel 0118-470213

www.ivn.nl

Zeeuws Maritiem MuZEEum

Nieuwendijk 11, Vlissingen

Open ma-vr 10-17 uur, za-zo 13-17 uur

0118-412498 www.muzeem.nl

Schelde InformatieCentrum

Grenadierweg 31, Middelburg

0118-672293

www.scheldenet.nl

Molensteendijk Westkapelle, Anton Dingemanse.

Zak van Zuid-Beveland

Natuurgebied Zwaakse Weel

Zwaaksedijk, Kwadendamme
Natuurmonumenten 035-6559911
www.natuurmonumenten.nl

Informatiecentrum bij de Kamerse Kooi

Nieuwkamerseweg 3, Heinkenszand
Open: half mrt-eind okt. Di-zo 11-16 uur ma gesloten
0113-655268 www.zeeuw-schaapskudde.nl

Melkschapenbedrijf De Zwaakse Weel

(verkoopt ijs aan huis)
Siguitsedijk 15, Kwadendamme
Open: wo-vr 13.30-16.30 uur za-zo 13-17 uur
0113-350540 www.dezwaakseweel.nl

Wijnmakerij de Hellenburg

Hellenburgstraat 28, Oudelande
Open: wo-vr 13-17 uur, za 10-17 uur
0113-548709

Stoomtrein Goes Borsele

Postbus 250, Goes
0113-270705 www.destoomtrein.nl

Fort Ellewoutsdijk

Buitendijks aan de Westerschelde ligt het fort Ellewoutsdijk, tegenwoordig gebruikt voor tentoonstellingen, muziekitvoeringen, country fairs etc. Bovenop het fort is een vogeluitkijkpunt gerealiseerd met zicht (verrekijker) op de Westerschelde. Beheer vereniging Natuurmonumenten
Open: dagelijks 10-17 uur, gratis toegang
www.natuurmonumenten.nl

Zwaakse weel, Anton Dingemanse.

Jaarlijks schaapscheerdersfeest

Op de derde zaterdag in juni, rond het mooie dorpsplein in Nisse.
www.zeeuw-schaapskudde.nl/feest.html

Klompemakerij Traas

Westdijk 3, Heinkenszand
Klompemakerij annex museum
Open: ma-vr 8.30-12 uur en 13-17.30 uur
Za 8.30-12 uur en 13-16 uur
0113-561438
www.klompem.com

Park Pluimweide

Naast station van de stoomtrein Goes-Borsele in Hoedekenskerke
www.destoomtrein.nl

Vlindertuin Berkenhof

Langeweegje 10, Kwadendamme

0113-649729

info@vlindertuindeberkenhof.nl

www.vlindertuindeberkenhof.nl

Open: mrt-nov van di-zo van 10 - 17 uur, ma gesloten

Overige openingstijden, zie website

Wijnmakerij Boonman

Stoofweg 10, Nieuwdorp

0113-612576

info@boonmanwijnmakerij.nl

www.boonmanwijnmakerij.nl

Open: juni, juli, aug 13 - 17 uur, zo gesloten

Overige openingstijden: zie website

Wijngaard De Oorsprong

Zwinweg 6, Oudelande

0113-548373

info@wijngaarddeoorsprong.nl

www.wijngaarddeoorsprong.nl

Rondleiding of proeverij op afspraak.

Verkoop hele jaar door (zo gesloten)

Kaasboerderij Ter Nisse

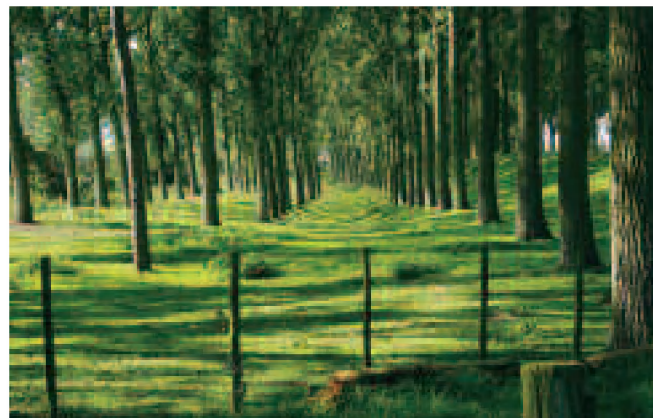
Zuidweg 8, Nisse

0113-649797

mnieuwenhuijse@hetnet.nl

www.ternisse.nl

Open: ma en woe 13.30 - 17.00, vrij 10 - 17.30, za 9 - 15.30 uur

Notenboomdijk Nisse, Anton Dingemanse.

West Zeeuws-Vlaanderen

Het Bolwerk, Museum voor de Staats-Spaanse Linies

Markt 28, IJzendijke

Open di-za 13-17 uur

www.ijzendijke-online.nl/bolwerk/bolwerk.html

www.staatsspaanselinies.nl

De Verdrongen Zwarte Polder ligt bij Nieuwvliet-Bad

Voor routes of een excursie:

www.hetzeeuwselandschap.nl

Museum Het Vlaemse Erfgoed

Slijkstraat 1, Groede

Open: mei, juni, sept di-za 9-17 uur

Juli-aug ma-za 9-17 uur

Apr en okt di-za 11-16 uur

0117-372414

Streeklandbouwmuseum Agrimuda

Greveningseweg1, Muiden

Open: 1 apr-30 sept 2007

di-vr 13.30-17 uur

zo-za 13-17 uur

0117-462844

Herberg de Natte Pij

Slijkstraat 1, Groede

0117-376633

www.denattepij.nl

Veekeuring Oostburg, Anton Dingemanse.

Aantekeningen

COLOFON

Uitgave

Provincie Zeeland

Tekst

- Liesbet Mallekoote
(www.woordenrijk.nl)

Fotografie

- Anton Dingemanse
(Aadépé producties)
- Mrs. Moon Productions

Prepress

- Provincie Zeeland,
afdeling I&D

Druk

- Ln0, Zierikzee